

సంక్లిష్ట రామాయణం

సంకలనం - తూములూరు ప్రభ

విషయసూచిక

ప్రార్థన :

శ్రీరామస్తుతి; సీతాదేవిస్తుతి

శ్రీరాముని వర్ణన

మనవి

ఉపోద్ఘాతము :

రామాయణము - కాండలు

ప్రార్థన :

శుక్లాంబరధరం, విష్ణుం శశివర్ణం, చతుర్భుజమ్
ప్రసన్న వదనం ధ్యాయేత్ సర్వ విఘ్నోపశాంతయే ॥

శ్రీరామ స్తుతి

శ్రీరామ చంద్రుడు సుగుణాభిరాముడు,
సీతా లక్ష్మణ సమేతుడు, ధర్మ నిరతుడు,
పతిత పావనుడు, సత్య సంధుడు,
పితృ వాక్య పరిపాలకుడు, లోకాభిరాముడు
అంజనీసుత ఆరోగ్యదేవుడు,
అందరి ప్రార్థనలూ ఆలకించి, అనుగ్రహించు వాడు ॥

సీతాదేవి స్తుతి :

శ్రీ రామపత్నీ, జనకస్య పుత్రీ,
సుందర సీతాంగనా, కోమలాంగీ,
భూ గర్భ జాతా, నీదివ్య ఆదర్శ జీవితము
సమస్తలోకానికి వెలుగు బాటచూపు ప్రేమమూర్తి ॥

శ్రీ రాముని వర్ణన, శ్రీరామునికి ప్రార్థన

శ్రీ రాఘవం, దశరథాత్మజమప్రమేయం
సీతాపతిం, రఘుకులాన్వయ రత్న దీపం
ఆజాను బాహుం, అరవింద దళాయ తాక్షం
శ్రీరామం నమామ్యహం ॥

“శ్రీ రామ చంద్రుడు ధర్మమును పునరుద్ధరణ చేసి, ప్రశాంతి ధామమునకు ప్రజలను నడిపించిన
మహోద్యమమును చేపట్టిన మహనీయుడు॥”

సంక్షిప్త రామాయణం

సంగ్రహంగా రామకథ

మనవి :

“రామాయణం - రామ కథ మానవ హృదయ వీణా తంత్రులను మీడికరుణ, విషాదం, ఆనందం, ఆరాధన, పారవశ్యం, శరణాగతి వంటి రసావేశాలు కలిగించి, జంతుత్వం, మానవత్వంలో నిగూఢంగా ఉన్నది వ్యత్యమును వికసింప చేయును.” అని పెద్దలు చెప్పిన మాటల ఉత్సాహంతో ఈ సంక్షిప్త రామాయణం; సంగ్రహంగా రామకథను' తయారు చెయ్యాలని ఉపక్రమించటమైనది.

మహర్షి, కవి వాల్మీకి రచించిన రామాయణం సంస్కృతంలో ఉండటం, దానిని చాలా మంది ఇంగ్లీషు, తెలుగు భాషలలోకి చాలా మంది వ్రాయటం జరుగుతున్నా నా మట్టుకు నేనూ ఉడుతా సేవగా పూనుకున్నాను. దీనిని 'గ్రాంథిక భాష'లో కాక, వ్యవహారిక భాషలో ఉంటే బాగుంటుందన్న తలంపుతో ఆ రకంగా చేయటమైంది.

నా సంకల్పం, సంకలనం సరిగ్గా లేనట్లయితే పెద్దలు, పిల్లలు అందరూ దయచేసి క్షమించండి.

నమస్కారములు.

తూములూరు ప్రభ.

హైదరాబాదు

15/2/14

రామాయణము

ఉపోద్ఘాతము :

రామాయణము త్రేతాయుగ అవతారపురుషుడు శ్రీరాముని కథ. ఈ శ్రీరాముడు దశరథ, కౌసల్యల తనయుడు, సుమిత్ర కైకేయి' కూడా ప్రేమ నందించేవారు. మహాసాధ్వి సీతకు పతి; రాముడు ఏక పత్నీ వ్రతుడు; లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నుల ప్రియ అగ్ర సోదరుడు; వీరధీర, అంజనీసుత హనుమాన్ ఆరాధ్య దేవుడు. ఈ రామాయణంలో ఇంకా ఎంతో మంది పాత్రధారులున్నారు - వాలి, సుగ్రీవుడు, విభీషణుడు, రావణా సురుడు మొదలైనవారు. సమయం, సందర్భం వచ్చినప్పుడు అందరి గురించీ తెలుస్తుంది.

రామాయణ, భారత, భాగవతాలు మన భారతీయ సంస్కృతీ, సంప్రదాయాలను వెలువరించే మహాకావ్యాలు, రామాయణ కావ్యం అమృతంతో సమానమంటారు ఋషులు, ప్రజలు, పాఠకులు. వాల్మీకి మహర్షి శ్రీరాముని సమకాలీనుడుగా అనుభవించి రచించారు. మరి ఆ విషయాలు అంత ఆనందాన్నందిస్తాయి. నా చిన్నప్పుడు రామాయణాన్ని 'కట్టె, కొట్టె, తెచ్చె' అని ముచ్చటగా మూడు మాటల్లో అనేవారు. అంటే వారధి కట్టి, రావణాసురుని కొట్టి (చంపి), సీతాదేవిని తెచ్చి (తీసుకుని వచ్చి) రామకథను ముగించటం అని అర్థం.

భగవాన్ సత్యసాయి బాబా ఒకసారి వారి దివ్యోపన్యాసంలో 'మంధర, కైక, శూర్పణఖ' ఈ ముగ్గురూ రామాయణం - రామకథకి ముఖ్యులు అన్నారు.

రామాయణం రామకథలోని 'రామ' అనే పదంలో 'ర-అ-మ' అను మూడు బీజాక్షరములున్నాయి. వీటిలో 'ర' సూర్య బీజము. వీటి అంతరార్థము! 'ర' సూర్య బీజము మానవునిలోని అజ్ఞానము అను చీకటిని దూరం చేస్తుంది. చంద్రబీజమైన 'అ' మానవునిలోని తాపమును చల్లార్చుతుంది. ఇక 'మ' అను అగ్ని బీజము మానవునిలోని పాపము నంతా భస్మము చేస్తుంది. ఆ విధంగా "రామ" నామము మానవునిలోని అజ్ఞానము, పాపతాపములను నాశనము చేస్తుంది.

రామాయణం - కాండలు

రామాయణంలో ఏడు (7) కాండలున్నవి.

అవి :

1. బాలకాండ,
2. అయోధ్య కాండ
3. అరణ్య కాండ
4. కిష్కింద కాండ
5. సుందర కాండ
6. యుద్ధకాండ
7. ఉత్తర కాండ.

ఈ ఏడు కాండలతో రామాయణంలోని విషయాలన్నీ విశదమవుతాయి.

కాండ అనగా : చెరకు, జలము చెరకు ఎన్ని వంకరులు తిరిగినా, దానిలోని రసము యొక్క తీపికి మార్పు ఉండదు అన్నట్లు 'రామకథారస వాహిని' అనేక వంకరలు తిరిగి ప్రవహించినను అందులోని కరుణారసమునకెట్టి మార్పునూ లేదు. ఈ రామకథా ప్రవాహ ముదిచారము, వింత, హాస్యము, అద్భుతము, రౌద్రము, శృంగారము ఇత్యాధి వంకరలతో నను దీని అంతర్ ధర్మము, మర్మము ప్రధాన మై ఎట్టి మార్పు లేనటువంటిది. జలము సాగరమునుండి పుట్టును. సాగరమునకు జలమునకు సన్నిహిత సంబంధము కలదు. సర్వేశ్వరుడు, పాల కడలిశయనుడు అను పదములకు ప్రధాన ప్రమాణము. ఈ పై కారణములు వల్లనే ప్రచేతుని కుమారుడు కవి వాల్మీకి రామాయణ భాగములకు 'కాండ'ములని పేరు పెట్టెను. ఈ విధంగా ఈ ఏడు కాండలతో రామాయణంలోని విషయాలన్నీ విశదమవుతాయి. ఇప్పుడు ఒక్కొక్క కాండలోని విశేష విషయాలు చూద్దాం.

బాల కాండ

పూర్వం ఉత్తర భారతదేశంలోని కోసల రాజ్యాన్ని ఇక్ష్వాకు వంశీయులు పరిపాలించేవారు. మహాశూరుడైన ఖడ్వాంగుడు తర్వాత వరుసగా దిలీపుడు మొదలైనవారు పరిపాలించేవారు. దశరథమహారాజు అయోధ్యను ముఖ్యపట్టణంగా చేసుకుని పరిపాలించటం మొదలు పెట్టేరు. ఆయన ప్రజల శ్రేయస్సు కోసం, ప్రేమతో పాటుపడటంతో రాజ్యం, ప్రజలు సుఖ, సంతోష, శాంతులతో వర్ధిల్లు తుండేవారు.

దశరథ మహారాజుకి ముగ్గురు భార్యలు- కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయి. వీరికి చాలా సంవత్సరాల వరకూ బిడ్డలు పుట్టలేదు. గురువు వశిష్ఠుని సలహాతో పుత్రకామేష్ఠ యజ్ఞం చేస్తుండగా, యజ్ఞపురుషుడు బంగారు

పాత్రలో పాయసంతోవచ్చి, ఆ పాయసాన్ని ముగ్గురు రాణులకు సమానంగా పంచమని సలహా ఇచ్చేరు. దశరథ మహారాజు అలాగే చేయగా కౌసల్య, కైకేయి తమ భాగం పాయసాన్ని పూజగదిలో భద్రపరుచు కున్నారు. కాని సుమిత్ర తన పాయస పాత్రను ప్రక్కకు పెట్టుకుని వరండాలో నిలబడి ఉండగా, ఒక పక్షి అనుకోకుండా ఆ పాయసపాత్రను తీసుకు వెళ్లిపోయింది. ఎంత ప్రయత్నం చేసినా ఆ పాయస పాత్ర దొరకక పోవటంతో ఆమె చాలా దుఃఖ పడింది. అదిచూచిన కౌసల్య, కైకేయి తమ దగ్గరున్న పాయసంలో కొంచెం కొంచెంగా సుమిత్రకిచ్చేరు. పాయసం ఆ విధంగా ఆరగించిన తర్వాత కౌసల్య, కైకేయిల లకు ఒక్కొక్క పుత్రుడు కలిగేరు. సుమిత్ర రెండు వాటాలు భుజించటంతో ఇద్దరు కొడుకులు పుట్టేరు. ఆ విధంగా వారికి నలుగురు పిల్లలు పుట్టేరు. వారు రామ, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్ను, భరతులు. ఈ నలుగురూ చాలా సన్నిహితంగా, అన్యోన్యంగా ఉండేవారు. అందులో రామ లక్ష్మణులు మరీ ప్రేమతో మసిలేవారు. భరత, శత్రుఘ్నులు సన్నిహితులుగా ఉండేవారు. వారు నలుగురూ వశిష్ట మహర్షి శిష్యులుగా అన్ని శాస్త్రాలు, విద్యలు, ముఖ్యంగా ధనుర్విద్యనభ్యసించారు.

అయోధ్య కాండ

ఈ విధంగా అందరూ సంతోషంగా ఉంటుండగా, ఒకరోజు విశ్వామిత్రుడు దశరథ మహారాజు దగ్గరకు వచ్చి, పరిచయం చేసుకుని, తను చేసే యజ్ఞ యాగాదుల్ని ఆ ప్రాంతంలో ఉన్న రాక్షసులు పాడుచేస్తున్నారని, తనతో రామలక్ష్మణుల్ని పంపి సహాయం చెయ్యమని కోరేడు. విధిలేక దశరథుడు రామలక్ష్మణుల్ని ఆయనతో పంపించేడు. ఆ బాలులిద్దరూ, ఆ ప్రాంతంలో ఉన్న తాటక, మారీచ, సుబాహువులను సంహరించి, విశ్వామిత్రుని యజ్ఞయాగాదులు నిర్విఘ్నంగా సాగేటట్లు చేసేరు. ఆ సమయంలోనే మిథిలాజనక మహారాజు తన కుమార్తె జానకి వివాహం గురించి స్వయం వరం ఏర్పాటు చేసేడు. విశ్వామిత్రుడు రామ లక్ష్మణుల్ని అక్కడికి తీసుకువెళ్లేడు. అయితే జనకుడు ఒక షరతు పెట్టేడు. అక్కడ ఉన్న శివ ధనస్సుని ఎవరో ఎత్తగలుగుతారో ఆయనకిచ్చి పెళ్లి చేస్తానని, విశ్వామిత్రుని సంజ్ఞతో రాముడు ముందుకి వెళ్లి ధనస్సుని ఎత్తటమే కాకుండా విరిచేడు. దాంతో అక్కడ సమావేశమైన అనేక రాజులలో, లంకాధిపతిరావణాసుడితో సహా అంతా ఓడిపోవటం, సీత రాముని పెండ్లి చేసుకోవటం జరిగింది. జనకుడు ఇంకో కుమార్తె ఊర్మిళను లక్ష్మణుడికిచ్చి పెండ్లి జరిపించేడు. తన తమ్ముడైన కుశద్వజుని కుమార్తెలు మాండవి, శృత కీర్తులను భరత శత్రుఘ్నులకిచ్చి వివాహము జరిపించేడు. దశరథుడు నల్గరు కొడుకుల్ని, కోడళ్లని తీసుకుని అయోధ్యకి వెళ్లేడు. అయోధ్యకు వెడుతున్న సమయంలో దారిలో పరశురాముడు ఎదురయ్యాడు. పరశురాముని గురించి క్లుప్తంగా వ్రాయాలి. (198 నుండి 200 ఉషశ్రీ - కిష్కింధకాండ). అయోధ్యలో కొన్ని సం॥లు సంతోషంగా, ప్రశాంతంగా జరిగింది. ఒకరోజు దశరథుడు ఏదో పట్టుకోబోతే చెయ్యి వణికి నట్లనిపించి, వృద్ధాప్యం వచ్చేసిందని గ్రహించి, తను ఈ పరిస్థితిలో రాజ్యమేలటం మంచిదికాదని, పెద్ద కొడుకు శ్రీరాముని పట్టాభిషేకం చేయాలని తలచాడు. ఆ వెంటనే పట్టాభిషేక ప్రయత్నాలు చక్కగా మొదలయ్యాయి. ఈ అట్టహాసం కైకేయి

సన్నిహిత దాసి మంథర చూచి, రాణి దగ్గరకు వెళ్లి చెప్పి ఆమెతో అన్నది. “మీ సంగతి ఏమవుతుంది, నీ కొడుకు భరతుని భవిష్యత్తు ఏమిటి? ఆలోచించు అని చెప్పి, దశరథ మహారాజు మీకెప్పుడో రెండు వరాలిస్తే, అవసరమైనప్పుడు తీసుకుంటానన్నారు కదా, ఇప్పుడు అడగండి అంది” అప్పుడు కైకేయి మహారాజు తనకి వాగ్దానంచేసిన రెండు వరాల గురించి జ్ఞాపకం చేసి ఇప్పుడిమ్మని, మొదటి వరం శ్రీరాముని 14 సం॥లు అడవికి పంపమని, ఆ సమయంలో భరతునికి పట్టాభిషేకం చేసి, రాజ్యపాలనా బాధ్యతలు అప్పచెప్పమనెను. అది రెండవ వరం’ అంది. దశరథుడు చాలా బాధపడినా, తను ఇచ్చిన వాగ్దానం నిలబెట్టుకుంటానన్నాడు. ఇదంతా విన్న శ్రీరాముడు తన అంగీకారాన్ని తండ్రికి తెలియచేసి, వెంటనే వనవాస ప్రయాణాలు తల్లి కౌసల్యతో చెప్పేడు. ఈ విషయాలన్ని తెలిసిన లక్ష్మణుడు, సీతకూడా ప్రయాణ మయ్యేరు. కావలసిన వారందరికీ ఈ విషయాలు చెప్పి, తాము అప్పటి వరకూ ధరించిన వస్త్రాలుకి బదులు నారవస్త్రాలు ధరించి ప్రయాణమయ్యేరు. ఆ విధంగా రామకథలు అరణ్యకాండ ప్రారంభమైంది. ‘వేద విద్యా శ్రీయుతమై అలరారేదండ కారణ్యంలో సీతారామ లక్ష్మణులు ప్రవేశించారు’

ఉష శ్రీ రామాయణం - పేజీ 136

అరణ్యకాండ

నియమిత ఆహార విహారులై ఉన్న మహర్షులు మునులు, సీతారామ చంద్రులు లక్ష్మణునితో వస్తున్నారని విని ఎదురేగి ఆహ్వానించారు. తర్వాత కొంత సేపటికి అతిథి సత్కార్యాలతో, ఆదరించి, మంచి పండ్లూ, జలాలూ ఇచ్చి, చిరు నవ్వుతో నిలబడి ఉన్న రామచంద్రుని చూచి, రఘువంశ వంశీయుడవు చక్రవర్తివి అని పొగిడి, మేమందరం నీ రాజ్యంలో ఉన్నవారము, నువ్వు రాజధానిలో ఉన్నా, అడవిలో ఉన్నా నీవే రక్షకుడివి, తపో ధణర్థులమై ఉన్న మాకు నువ్వే రక్షకుడవు’ అన్నారు.

సీతారామలక్ష్మణులు ఇంకొంచెం ముందుకి వెళ్లగా ఒకచోట ఎత్తైన కొండవంటి రూపం కనుపించింది. సీతారామలక్ష్మణులను చూడటంలోనే అతను పెద్ద అరుపులతో వారి ముందుకి వచ్చి, వచ్చిరావటంతోనే ఒక చేత్తో సీతను పట్టుకుని, ఎవరూ మీరు, ఇక్కడికి రావటానికి ధైర్యం చేసేరు. నేను విరాధుడనే, రాక్షసుడను, రోజూ రుషుల మాంసమే ఆహారంగా తింటుంటాను. ఈ సుందరిని నా భార్యగా చేసుకుని, మీ రక్తం త్రాగుతాను అని పెద్దకేక పెట్టేడు, అలా అంటూనే అతను రామలక్ష్మణుల మీద బాణాలు వినరం మొదలు పెట్టేడు. అదే సమయంలో రాముడు కూడా బాణాలు వెయ్యటం మొదలుపెట్టగా, చివరికి చేసేదిలేక రాక్షసుడు అడవిలోకి పరుగులు తీసేడు. అలా జరుగుతుండగా విరాధుడు తన నిజ స్వరూపాన్ని రామలక్ష్మణులకు తెలియచేసేడు. ‘తాను తుంబురుడనే గంధర్వుడనీ, కుబేర శాపం వల్ల ఇలా కష్టపడవలసి వచ్చిందనీ, రామచేతులలో శాపవిమోచనం కలుగుతుందన్నాడనీ చెప్పి తనని గోతిలో పాతిపెట్టమని చెప్పతూ అక్కడకు కొద్ది దూరంలో ఉన్న శరభంగ మహర్షి ఆశ్రమం చేరుకోమన్నాడు. అంతట సీతారామలక్ష్మణులు

అలా ఎంతో మంది మహర్షుల, మునుల ఆశ్రమాలు చూచి, వారిని హింసించే ఎంతోమంది ఖరదూషణ మొదలైన రాక్షసుల్ని సంహరించి ముందుకి సాగిపోయారు. ఈ విధంగా చూచిన విషయాన్ని రావణదూత లంకా నగరం వెళ్లి అక్కడ రాక్షస చక్రవర్తి రావణాసురుడికి అన్ని చెప్పాడు. వెంటనే రావణుడు, అతని అనుచరులు ఏమి చేస్తే బాగుంటుందని ఆలోచనలు చేయిగా వెంటనే ఆ క్షత్రియ వీరుల్ని సంహరించడమే మార్గమని అనుకున్నారు. రావణుడు వెంటనే ఆ పనికి బయలుదేరి దారిలో ఉన్న మారీచుని కలుసుకుని, ఉన్న విషయమంతా చెప్పి సహాయం చేయమన్నాడు. వారి ఆలోచన రామలక్ష్మణులలో ఉన్న సీతను అపహరిస్తే రాముడుండడు అని.

రావణుడు లంకకు చేరేటప్పటికీ అతని సోదరి శూర్పణఖ చేరి రామ, లక్ష్మణ, సీత - వారి అరణ్య వాసం గురించి - లక్ష్మణుడు తనని అంద వికారం చెయ్యటం గురించి అన్ని రావణుడికి వివరంగా చెప్పి, అతనిని ప్రోత్సహించింది, సీతారామలక్ష్మణులను ఎలాగైనా వశం చేసుకోవాలి? అంతట రావణుడు మళ్లీ మారీచునితో మాట్లాడి తనకి సహాయం చేయమని కోరేడు. మారీచుడు ఎన్ని రకాల చెప్పినా వినకుండా తన మాట ప్రకారం చేయమన్నాడు రావణుడు. మారీచుడు బంగారు లేడి వేషంలో సీతారామలక్ష్మణుల ఆశ్రమం చుట్టూ తిరుగుతుంటే సీత దాని అందం చూచి అది తనకి కావాలని భర్తను కోరటం, కొంత దూరం అమాయక లేడిని రాముడు వెంబడించటం జరిగిన తర్వాత అది “హా లక్ష్మణ” అని రాముని గొంతుని అనుకరించి అరవటం, అది విన్న సీత కంగారుపడి లక్ష్మణుని వెళ్లమని చెప్పటం, గుమ్మం ముందు ఒక గీతగీసి అది దాటి రావణుని సీతతో చెప్పటం, బిచ్చగాని వేషంతో మారీచుడు ఆశ్రమం దగ్గరకు రావటం, సీత ఆ గీతను దాటి భిక్షం ఇవ్వటానికి చేసే ప్రయత్నంలో బిచ్చగాని వేషంలో ఉన్న రావణుడు ఆమెను దొంగతనంగా తీసుకుపోవటం జరిగాయి.

కిష్కింద కాండ

రామలక్ష్మణులు పంపా సరోవరం చేరారు. ఆ సరోవరం అక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యం చూసి సీత ఇటువంటి వాతావరణం చూచి ఆనందించేది కదా అనుకుంటూ సీతా వియోగం గురించి జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని బాధ పడ్డాడు రాముడు. లక్ష్మణుడు అన్నను ఓదార్చుతూ ఎన్నోవిధాల ధైర్యం చెప్పడంతో రామునికి కొంత ధైర్యం, ఉపశమనం కలిగాయి.

అన్నదమ్ములిద్దరూ పంపా సరోవర తీరం దాటి ఋష్యమూకను సమీపిస్తుండగా ఋష్యమూకం మీద ఉన్న సుగ్రీవుడు, అతని అనుచరులూ వారిని చూచి భయంతో కొండ వెనక దాక్కున్నారు. వారిని ఒక వేళ వారి పంపి ఉంటాడేమో అని ఆలోచించారు కూడా. ఒక కొండ మీద ఉన్నప్పుడు సుగ్రీవుని మంత్రి హనుమంతుడు సుగ్రీవుని సమీపించి మీరు ప్రభువులు ధైర్యంగా ఉంటూ మాకు ధైర్యం చెప్పతూ, అన్ని

వెంటనే హనుమంతుడు బ్రహ్మచారి రూపంలో రామలక్ష్మణుల్ని కలుసుకుని, వారికి తన ప్రభువు సుగ్రీవుని గురించి, తన గురించి అన్ని చెప్పాడు. వెంటనే లక్ష్మణుడు అన్నగారితో ఇక్కడ సుగ్రీవునికి సహాయం చేసి, ఆయన సహాయం మనం తీసుకుంటే మంచిదన్నాడు. వెంటనే వారు సుగ్రీవులు ఒకరినొకరు కౌగిలించుకొని కష్టస్థులలో ఇద్దరం భాగస్వాములం అనుకున్నారు. తరువాత రాముడు వాలిని వధించి సుగ్రీవుని పట్టాభిషిక్తుని కావించాడు. సుగ్రీవుడు తన బలగాలను సీతని వెతకమని పంపించాడు.

సుందరకాండ

రావణుడు సీతను తీసుకు వెళ్లిపోయాడు. అందుకు హనుమంతుడు సీతను వెదకటం కోసం బయలుదేరేడు. 'ఏమైనాసరే, లంకలో ప్రవేశిస్తాను, అక్కడ జానకి లేకపోతే రావణాసురుని బంధించి తెస్తాను, లంకా నగరాన్ని పెకిలించి తీసుకువస్తాను' అని తనలో తను ప్రతిజ్ఞ చేస్తూ పర్వతం మీద ప్రయాణం చేస్తున్నాడు, హనుమంతుడు, పైకి ఎగిరాడు, పై నుంచి ఎగిరే హనుమంతునికి, దారిలో క్రింద కనిపించిన సముద్రం చిన్న దొన్నెలా కనిపించింది. మేఘమండలం దాటేడు. ఆ తర్వాత వాయు మండలంలో ప్రవేశించాడు. జటాయువు తమ్ముడు సంపాతి సీతాదేవి లంకలో ఉన్నదని చెప్పాడు. సముద్రంమీద ప్రయాణిస్తుండగా సురస అను నాగమాత, సింహిక అను రాక్షసి ఆటంకములు పెట్టినా లక్ష్మ పెట్టక హనుమంతుడు ఒడ్డు చేరాడు. లంకా నగరమును కాపాడుచుండే లంకిణి అనే రాక్షసిని తొలగించి, హనుమంతుడు లంకా పట్టణముచేరి సీతాదేవికోసం వెదుకనారంభించాడు.

ఇక లంకలో సీత పరిస్థితి చాలా విచారకరంగా ఉంది. రావణుడు ఆమెను ఎన్నో విధాల లొంగదీసుకోవడానికి తన సిరిసంపదలను, తన శక్తి సామర్థ్యములను, చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు. అంతః పురవైభవం చూపటానికి ఆమెను లోనికి తీసుకెళ్ళాడు. సీతకు మాత్రం రామ నామం, రామధ్యాన తప్ప వేరేమీలేదు.

హనుమంతుడు సీతకోసం అంతఃపురంలో ఉండా, ఏమైనా ప్రాణత్యాగం చేసుకుండా అని అనుమానిస్తూ ఎన్నోచోట్ల వెతుకుతూ ఆఖరికి అంత వరకూ చూడని అశోక వనంలో ప్రవేశించాడు. అక్కడ ఒక అశోకవృక్షం దగ్గర నిలబడి రామ నామ గానం చేయటం మొదలుపెట్టాడు. ఆ చెట్టుక్రిందే కూర్చుని ఉన్న సీతాదేవినిచూచి ఆమెకు రాములవారిచ్చిన ఉంగరాన్ని ఇచ్చేడు. ఆమె ఎంతో సంతోషించి తన దగ్గరున్న బంగారు బిళ్లని రాములవారికిమ్మంది. ఆ విధంగా తనువచ్చిన పని నెరవేరిందని, తృప్తితో అయోధ్యకు బయలుదేరేడు. సీతకు కూడా చాలా ఆనందమైంది. అప్పుడు హనుమంతుడు ఆమెను తన భుజాలమీద కూర్చోబెట్టుకుని అయోధ్యకు తీసుకువెడతానన్నాడు. సీతతో, పర పురుషునితో తను ప్రయాణం చెయ్యనని, రాములవారే వచ్చి తీసుకువెడతారన్నది.

హనుమంతుడు కిష్కిందకి బయలుదేరి రామలక్ష్మణులకు ఈ విషయాలన్నీ చెప్పేడు. అంత వారు

తమని లంకా పట్టణానికి తీసుకువెళ్లమన్నారు. దారిలో సముద్రాన్ని దాటటానికి వీలుగా హనుమంతుడు బ్రిడ్జి కట్టటం మొదలు పెట్టేడు. ఆ పనిలో ఉడుతలతో సహితం ఎంతోమంది, ఎన్నో విధాల సహాయం చేసేరు. ఆ విధంగా రామాయణంలో ముచ్చటగా అనుకునే మూడు మాటల్లో కట్టె (కట్టటం - వారధి) జరిగింది.

రామలక్ష్మణులు, హనుమంతుడు సుగ్రీవుడు లంకచేరి, సీతను చూచేరు. అంతఃపురంలో ఉన్న రావణుడూ విని ఉగ్రుడైపోయాడు. భార్యమండోదరి ఎన్ని విధాల నచ్చచెప్పినా వినలేదు. దీనితో తయారైంది రామ - రావణయుద్ధం.

యుద్ధకాండ

యుద్ధసమయంలో రామలక్ష్మణ, సుగ్రీవ, హనుమంతుడు, వానరసేన ఒక ప్రక్క, రావణుడు, అతని పరివారం కొంతమంది రాక్షసులు ఇంకొకవైపు యుద్ధానికి సిద్ధపడ్డారు. యుద్ధం మొదలైంది. చాలా భయంకరంగా సాగింది. రావణుని పెద్దకొడుకు ఇంద్రజిత్తు, ఇంద్రుణ్ణి జయించిన మహానీయుడు యుద్ధానికి వచ్చి, భయంకరంగా పోరాడీ, లక్ష్మణుని చేతిలో మరణించాడు. ఇంకొక వీరుడు రావణుని సేనాధిపతి యుద్ధం చేస్తూ, రామునిచే చంపబడ్డాడు. రావణుని సోదరుడు కుంభకర్ణుడు వానర సైన్యంతో పోరాడుతూ, రామునిచేతిలో మరణించాడు. అలా ఎంతో మంది రాక్షసవీరులు యుద్ధంలో మరణించగా, రావణుడు మిగిలేడు. రావణుని సోదరుడు విభీషణుడు ఈ యుద్ధంలో రామునికి చాలా సలహాలు, సహాయం ఇచ్చేడు. రావణుని చంపటంలో కిటుకు రామునికి చెప్పేడు, దాంతో రావణుని నాభి ప్రదేశంలో, బాణంతో కొట్టగా అతడూ నేలకూలాడు. మండోదరి ఎంతో విచారించింది. ఆ విధంగా రామరావణ యుద్ధం ముగిసింది.

ముగింపు : రావణుడు చనిపోయిన తర్వాత సీతను రాముని వద్దకు తీసుకువచ్చారు. ఆమె రామ వియోగంతో ఎంతో నీరసపడిపోయింది. రాముణ్ణి చాలాకాలం తర్వాత చూడాలని చాలా అనుకుంది. కాని రాముడు ఆమెకు ఓ అగ్ని పరీక్ష పెట్టాడు. ఎంతో కాలం లంకలో రావణుని దగ్గర ఉండటంతో ప్రజలేమైన ఆమె పాతివ్రత్యాన్ని శంకిస్తారని, ఆ అనుమానం పోగొట్టడానికి సీత అగ్నిలో ప్రవేశించి, తను నిర్దోషినని తెలిసేటట్లు అగ్ని ప్రవేశం చేయమన్నాడు. వెంటనే చితిపేర్పించి, అగ్ని ముట్టించగా సీత ఆ అగ్నిలో ప్రవేశించింది. అగ్నిదేవుడు ఆమెను బయటకు తీసుకువచ్చి, ఆమె నిర్దోషి, మహా గుణవంతురాలు అని రామునితో చెప్పి అంతర్ధానమయ్యాడు.

విభీషణుడు పుష్పక విమానము తీసుకువచ్చి సీతారామ లక్ష్మణుల్ని దానిలో కూర్చోబెట్టి, తాను, హనుమంతుడు, సుగ్రీవుడు, వానరయోధులంతా కూర్చుని అయోధ్యకు బయలు దేరేరు. అయోధ్య వాసులు చాలా సంతోషంతో వారికి స్వాగతం పలికారు. భరతుడు ఆ సమయంలో ఇంకో పుష్పక విమానం ఏర్పాటు చేసి అయోధ్య నగరానికి తీసుకువెళ్లేడు. ఇంట్లో అంతా సందడే, సంతోషమే.

‘అయోధ్యానగరానికి రాజుగా, పట్టాభిషిక్తుడై, లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నుల సహాయంతో సీతాసమేతుడై

రాముడు స్వాతంత్ర్య బద్ధంగా, న్యాయంగా, పరిపాలన చేస్తూ, ప్రజలకు సుఖశాంతులు చేకూర్చుతూ, సత్కీర్తిని పొందుతూ వచ్చాడు.

ఉత్తరకాండ

రామ, రావణయుద్ధము పూర్తయిన తర్వాత విభీషణ, హనుమంత మిగిలిన వానరులు అయోధ్యకు తిరిగి వచ్చిరి. కుటుంబీకులేకాకుండా, ప్రజలందరూ ఎంతో సంతోషించి శ్రీరాముడు పట్టాభిషిక్తుడై ప్రజలను పరిపాలించుచుంగా రామరాజ్యము కొన్ని సంవత్సరములు ప్రశాంతముగ జరిగెను. రాముడు సాక్షాత్తు నారాయణుడు అతని పరిపాలనయే ప్రపంచశోభ. లోకకళ్యాణమునకు సత్యధర్మములే సరియైన పాలకులు.

రామకథారసవాహిని-వాల్యూమ్ 2, పేజీ 204

ఆ రోజుల్లో దేశములోనూ నగరములోనూ చారులు గూఢముగా సంచరించి ప్రతిదినము సాయం సమయాన ప్రభువు దగ్గరకు వచ్చి అన్నివిషయములు చెప్పుట, రాజు వినుచుండుట జరిగే ఆచారము కలదు. ఒకనాడు ఒకడు రాముని వద్దకు వచ్చి రామునితో బాధపడుతూ చెప్పిన మాటలవి- ఒక చాకలివాడు, వాని భార్య దెబ్బలాడుకొనుచుండగా, వాడు భార్యను శంకించి, నేను రాముడను కాను, భార్య ఇంకోచోట, ఇంకొకనితో ఉండి తిరిగివచ్చినా, రాముడు ఆమెను అంగీకరించాడు, నువ్వు వెంటనే నా ఇంట్లోంచి పో అని భార్యతో చెప్పెను. అది విన్న రాముడు చాలా బాధపడి, ఏమి చెయ్యాలో ఆలోచించుకున్నాడు. సీతా దేవిని దగ్గరకు పిలిచి నేను ఇంతవరకూ నిన్ను ఏమీ కోరలేదు. ఇప్పుడు ఏమి కావాలో అడుగు. నీ కోర్కెలు తీరుస్తానని చెప్పాడు. దానికి సీత కొంతకాలం ముని ఆశ్రమంలో ఉండాలన్న కోర్కె తీర్చమని అడుగగా శ్రీరాముడు సరే అన్నాడు.

ఆ మరునాడు సీత వనములో స్త్రీలు కట్టుకునే బట్టలు, అలంకారాలు తయారు చేసాకాని, రాముని దగ్గరకు వచ్చి నమస్కరించెను. రాముడు తమ్ములను పిలిచి సీతను వనములలో విడిచి రమ్మని చెప్పగా, వారు బాధపడి, ఇప్పుడు ఆమె గర్భిణీకదా, ఇలా చెయ్యటం బాగుండదు కదా అని ఎన్ని విధాలుగా చెప్పినా రాముడు వినలేదు. అప్పుడిక విధిలేక లక్ష్మణుడు ఆమెతో ప్రయాణమై నదీ తీరాన్ని దాటి ఓ కారడవిలో ప్రవేశించి, ఆమెను అక్కడ విడిచి రావటానికి బాధపడుతుండగా ఆకాశవాణి అతనికి ధైర్యం చెప్పి అతడు ఏమిచేయాలో అది చెయ్యమని చెప్పెను. అంత లక్ష్మణుడు అయోధ్యకు బయలుదేరెను, సీత దుఃఖపడుతుండగా, వాల్మీకి మహర్షి గంగానదిలో స్నానం చెయ్యటానికి వచ్చి, ఇవన్నీ విని, చూచి, సీతదగ్గరకు వచ్చినప్పుడు సీత జరిగింది ఆయనకు చెప్పింది. వాల్మీకి ఆమెను తన ఆశ్రమమునకు తీసుకునివెళ్లి ఆమెకు ధైర్యం చెప్పి, సంతోషంతో ఉండే ఏర్పాట్లన్నీ చేసాడు, అయోధ్యలో ముగ్గురు తల్లులు ఇదంతా జరిగిన బాధతో ప్రాణాలు విడిచారు. కొంతకాలం తర్వాత అశ్వమేధయాగం చెయ్యాలని ఆలోచనవచ్చి వశిష్ట గురువుతో చెప్పగా, ఆయన సంతసించి, యజ్ఞఏర్పాట్లన్నీ చేసుకోమని సలహా ఇచ్చెను. అప్పుడు నగరమును, రాజమార్గమును అలంకరింపమని, కుటుంబీకులను, మునులకు వర్తమానములను పంపిరి. విశ్వామిత్రుడు కూడా వచ్చెను.

యజ్ఞ పశువు గుర్రమును తీసుకువచ్చి దానిని వదిలి పెట్టిరి. గుర్రమును ఎవరైనా బలవంతులు పట్టుకొనుడి, లేదా పన్ను చెల్లించవలసి వస్తుంది అని దాని మొహానికి కాగితం అంటించెను. ఆశ్రమంలో సీతాదేవికి ఇద్దరు కొడుకులు పుట్టిరి. వారు కుశుడు లవుడు. వారు పెరిగి విద్యాబుద్ధులు వాల్మీకి మహర్షి వద్ద అభ్యసిస్తున్నారు. వీరిద్దరూ గుర్రం మొహానికి కట్టిన పత్రమును చూచి యుద్ధమునకు సిద్ధపడ్డారు. తీవ్రయుద్ధము రెండు వైపులా జరుగుతుండగా లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు, ఇంకా అనేక మంది వీరాధివీరులు మూర్ఛిల్లి, ఓడిపోయారు. ఆఖరికి రాముడు యుద్ధభూమికి వచ్చి ఇద్దరు బాలురను చూచి వీరి తల్లిదండ్రుల గురించి అడిగేడు, దానికి ఆ బాలుడు తమ తల్లి జనకచక్రవర్తి కూతురు జానకి అని వాల్మీకి మునిదగ్గర పెరుగుతున్నామని, మా తండ్రిపేరు మొదలైన విషయాల్లేమీ తెలియవనీ చెప్పిరి. రాముడు ఆ మాటలు విని, వీరు తన కుమారులని గ్రహించి, వారి ధైర్య, సాహసములకు సంతోషించి, ఓడిపోయిన వీరులనందరినీ చేరదీసి, కుశలమయి గుర్రముతో కూడి జానకిని సమీపించి తాము తెచ్చిన భూషణములను సమర్పించిరి. జానకి చాలా సంతోషించెను. అంతలో వాల్మీకి మహర్షివచ్చి, చాలా విచారంతో జరిగిన విషయములన్నీ జానకికి చెప్పెను. జానకి చాలా బాధపడి, ఆ బాలుర వల్ల రఘువంశమునకే మచ్చవచ్చెనని, ఇక తాను బ్రతకనని సహగమానికి సిద్ధముచేయమని చెప్పెను. రాముడు అక్కడిరాగా వాల్మీకి మహర్షి లక్ష్మణుడు సీతకు వనములో విడిచిపెట్టటం, జానకి తన ఆశ్రమంలో ఉండటం లవకుశులు జన్మించటం మొదలైన విషయములను చెప్పి, లవకుశులు నీ కుమారులే అని చెప్పెను. రాముడు, లక్ష్మణ, భరత శత్రుఘ్నులుకూడా బాలురను ముద్దాడిరి. రాముడు లక్ష్మణుని పిలిచి జానకి శపథము గురించి తెలుసుకోమనెను. శ్రీరాముని ఇష్టప్రకారం జానకి అంగీకరించి, తాను శ్రీరాముని తప్ప వేరొక పురుషుని గురించి ఆలోచించలేదని చెప్పి, శ్రీరామ పాదములకు నమస్కరించి, తన శపథం ప్రకారం భూదేవిని ప్రార్థించి ఆమెను తనలో కలుపుకోమని చెప్పెను. వెంటనే భూదేవి వచ్చి జానకిని చూచి ఆమెను ఓదార్చుతూ, ఇంతవరకూ పడిన కష్టాలు తీరటానికి తప్పక నా ఇంటికి రమ్మంటంతో ఇద్దరూ వెళ్లిపోయిరి. దీంతో సీతఖ్యాతి ప్రపంచంలో నిలిచిపోయెను.

రాముడు తన సోదరులతో, కుమారులతో యజ్ఞము పూర్తిచేసి, అక్కడికివచ్చిన జనక చక్రవర్తికి తన కుమారులకు పరిచయం చేసి, సీత విషయం చెప్పగా, జనకుడు మిథిలాపురానికి, మిగిలిన గురువులూ, మునులూ అందరూ తిరిగి వారివారి ప్రదేశములకి వెళ్లిపోయిరి.

రాముడు అయోధ్యకు తిరిగివచ్చి లవకుశులను పిలిచి వారికి రాజధర్మములు ఉపదేశించి, వారికి రాజ్యపట్టముకట్టెను. అదేవిధంగా సోదరుల కొడుకులకు ఇవ్వవలసినవీ, చెప్పవలసినవీ చెప్పెను. తన దగ్గర ఉన్న ఇళ్లు, ఆస్తులు అన్నీ అందరికీ పంచి, తానూ స్వర్గానికి వెళ్లటానికి నిశ్చయించుకొనెను. సోదరులు శ్రీరామునిలో లీనమవగా, శ్రీరాముడు తాను శ్రీకృష్ణావతారుడుగా వస్తానని చెప్పి వైకుంఠానికి వెళ్లిపోయెను. ఈ పుణ్యభూమిలో జన్మించిన వారూ, పవిత్ర సరయానదిలో స్నానము చేయువారునూ నన్ను చేరగలరని ఆశీర్వాదించెను”.

ఇది సంక్షిప్త రామాయణం - 'అవతార నాటక సమాప్తం'.

వాలీకి మహర్షి సంస్కృతంలో తయారుచేసిన రామాయణ కావ్యానికి, సంక్షిప్తనామిక.

సంకలనం - తూములూరు ప్రభ, హైదరాబాద్ - 7

శుభం

శ్రీ రాఘవం, దశరథాత్మజమప్రమేయం
సీతా పతిం, రఘు కులాస్వయరత్నదీపం,
ఆజానుబాహుం, అరవింద దళాయతాక్షం
శ్రీరామం, నమో నమామి.

మనోజవం, మారుతతుల్య వేగం,
జితేంద్రియం, బుద్ధిమతాం, వరిష్ఠం
వాతాత్మజం, వానర యూధముఖ్యం,
శ్రీరామదూతం, శిరసానమామి ॥

‘సంక్షిప్త రామాయణం’ చదివి, విన్నతర్వాత, ఆ రామాయణ కథకు సంక్షిప్తంగా ఒక పద్యంలో వినండి (పాట)ను, కొన్ని ఇతర పద్యాల్ని వినండి.

“రామరామరామసీతా, రామరామరామ సీతా,

1. శ్రీ మద్రవికుల మందు జనించి, సీతాదేవిని ప్రీతివరించి,

ప్రేమ నహల్యా శాపము దీర్చి, ప్రియభక్తుల రక్షించిన శ్రీరామ ॥

2. గురువాఙ్మను వనమందొనరించి, గుహుని భక్తికానందము చెంది,

పరమాదరమున భరతునిగాంచి, పాదుకలొసగిన పావన చరితుడు ॥

3. ఖరదూషణాది దనుజుల ద్రుంచి,

కరుణ జటాయు మగతి సవరించి,
శరభంగాదిమునోంద్రుల బ్రోచి,
శబరి ఫలమ్ముల ప్రేమ భుజించిన ॥రామ॥

4. ముందుగ హనుమంతుని దీవించి,
ముదమల రగ రవిసుతు సారించి,
చెంగున కినుకతో వాలినిద్రుంచి,
చేరిన వానరులు వీరులబ్రోచిన ॥ రామ రామ

5. రావణాది సుర వైరులద్రుంచి,
రమణితోడ సాధుల పాలించి,
దేవతనెల్లను తింపగజేసి,
దేవిగూడి పరిచేరిన శ్రీ రఘు ॥రామా॥

6. నిజసహోదరులు నిన్ను సేవింపగ,
నిన్నుకూడి ప్రజలెల్ల సుఖింపగ
అజహరాది సురులెల్ల నుతింపగ
ఆనందముతోనయోధ్య నేలిన ॥రామ॥

రామాయణంలోని రహస్యముల నుంచి...

“సాయి భగవానుని ధర్మ వివరణలు. పేజీ 162’

బాబా పాటలు :

రామాయణమను మిఠాయి ఇదిగో, రండి భుక్తులారా

భూమిలో దొరకు మిఠాయిని కొనితినీ,

పామరులై చెడిపోకండి,

వేదసారమను గోధుమపిండిలో

వేదవాక్యమను క్షీరముపోసి

ఆనందమను పెద్ద భాండముతీసి,
ఆదిమునులు దీనిని బాగుగ కలిపిరి,
రామనామమను మిఠాయి ఇదిగో, రండి భక్తులారా ॥
నిబద్ధియను కండచక్కెరదెచ్చి,
సుబద్ధియను ఆవు నెయ్యివేసి
అబద్ధమనియెడి మలినము తీసి,
ఆది మునులు దీని పాకము బట్టిరి,
రామాయణమను మిఠాయి ఇదిగో, రండి భక్తులారా ॥
రామాకోదండరామా, రామాపట్టాభిరామా, రామా కళ్యాణరామ, రాఘవా,
రామా సీతా పతి రామా, నీ వేగతి
రామా నీకు మ్రొక్కితి, రామా నీ చేజిక్కితి
రామా నీనామమేమేలు, నీ చింతనేచాలు,
రామా నేను నీ వాడ, రామా నాతో మాటాడు.

